

”Det skall löna sig att vara jämställd”

En begreppsanalys i användandet av jämställdhet i debatten om könskvotering

Sandra Jakobsson

Avdelningen för Mänskliga Rättigheter
Historiska Institutionen
Kurskod: MRSK30
Termin: Höstterminen 2014
Handledare: Rouzbeh Parsi & Christopher Collstedt
Omfång: Antal ord (12000)

Abstract

Concepts such as gender equality¹ and feminism are terms frequently used in political and media debates. It's striking how the meanings of those terms differ radically depending on whom you ask. While Sweden tends to consider itself as a self-reputable role model for prioritizing gender equality, it still struggles with an unequal gender representation in the private sector.

Believing that the term gender equality is an ambiguous concept, this essay has aimed to investigate the use of the term in Swedish political and media debates. The focus of the thesis has narrowed down the investigation to the context of the debate on gender quotas to boards in trade and industry. A result furthermore put in relation to the view on gender equality in liberal- and radicalistic feminism theories.

With the use of Quentin Skinner's analytical conceptual method and a social constructivist gender theory, the concept of gender equality has been deconstructed from a political, social and historical context. The outcome reached the conclusion that the use of gender equality in debating state responsibility about ensuring equality in the society has two uses, formal and real. A use which could also be distinguished in the political feminism theories, where a conflict between social values and the relation to the private and public sector is central.

Keywords: Gender Equality, Feminism, Liberal-feminism, Radical-feminism, Analytical conceptual method, Gender quotas, Quentin Skinner, Social constructivist gender theory, Gender representation.

¹ Swedish *Jämställdhet*

Abstrakt

Begrepp som jämställdhet och feminism används frekvent i dagens politiska och mediala debatter. Det är slående hur betydelsen av dessa begrepp skiljer sig beroende på vem som tillfrågas. I jämställdhetsarbetet tenderer Sverige att se sig själv som en förebild, men kämpar likastå med en ojämn könsrepresentation i den privata sektorn.

Med utgångspunkt i att begreppet jämställdhet är ett mångtydigt sådant, har denna uppsats strävat efter att undersöka hur användandet av jämställdhetsbegreppet används i politisk och medial debatt. Denna debatt har mer specifikt varit den om införandet av könskvotering till bolagstyrelser. Ett resultat som sedan satts i relation till synen på jämställdhet inom liberal- och radikalfeministiska teorier.

Genom att tillämpa Quentin Skinners begreppshistoriska metod och en socialkonstruktivistisk genusteori har jämställdhetsbegreppet dekonstruerats utifrån dess politiska, sociala och historiska kontext. Resultatet visar på att jämställdhetsbegreppet i debatten om statligt ansvar i jämställdhetsarbetet i den privata sektorn används i huvudsak utifrån två kategorier, formell och reell. En användning som också kan urskiljas inom de feminsitiska teorierna, där en rådande konflikt mellan sociala värderingar och relationen till privat och offentligt sektor är central.

Nyckelord: Jämställdhet, Feminism, Liberalfeminism, Radikalfeminism, Begreppsanalys, Könskvotering, Quentin Skinner, Socialkonstruktivistisk Genusteori, Könsrepresentation.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	2
1.2	Material och avgränsning	3
1.2.1	Primärmaterial	3
1.2.2	Sekundärmaterial	6
1.2.3	Avgränsningar	7
1.3	Källkritik	8
2	Litteraturförankring och tidigare forskning	10
3	Teori	13
3.1	Socialkonstruktivistisk genusteori	13
3.1.1	Liberalfeminism	14
3.1.2	Radikalfeminism	15
3.2	Sammanfattning av de feministiska teorierna	17
4	Begreppsanalys	19
4.1	Vad är ett begrepp?	19
4.2	Quentin Skinner och Cambrigdeskolan	20
4.2.1	Tillämpning av begreppsanalys	20
5	Jämställdhetsbegreppet	22
5.1	Svensk kontext	22
5.1.1	Formell och reell jämställdhet	23
5.1.2	Likhet, skillnad och mångfald	24
5.2	Internationell kontext	25
5.3	Könskvotering	26
5.3.1	Snabb och långsam kvotering	28
5.3.2	Ekonomisk vinning	28
5.4	Sammanfattning av begreppsdekonstruktion	29
6	Undersökning	30
6.1	Politisk debatt	31
6.1.1	Förespråkare	32

6.1.2	Motståndare.....	33
6.2	Medial debatt.....	34
6.2.1	Förespråkare.....	34
6.2.2	Motståndare.....	36
7	Resultat.....	37
7.1	Förankring i de feministiska teorierna.....	38
7.1.1	Liberalfeminism.....	38
7.1.2	Radikalfeminism.....	39
8	Slutsats.....	40
9	Diskussion och sammanfattning.....	42
	Referenser	45

1 Inledning

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet.²

Jämställdhet är ett begrepp som idag kan ses ha en naturlig plats inom våra samhällsvärderingar och politikernas agendor. Trots denna nuvarande status är begreppet dock inte speciellt gammalt utan kom att användas i tal och skrift först under 70-talet. Uppkomsten kan tolkas vara en del av resultatet i ett allt större mobiliserat motstånd mot könsdiskriminering av kvinnor på arbetsmarknaden. Då användes jämställdhet synonymt som en kvinnofråga vars syfte låg i att kvinnor skulle få samma status som män. Idag är jämställdhet ett begrepp som aktivt innefattar båda könen, där dess främsta innebörd ses som en jämn fördelning av män och kvinnors makt och inflytande i samhället.³ Centralt kan alltså ses, som citat antyder ovan, hur begreppet vill sätta ord på män och kvinnors lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Jämställdhetsbegreppet används återkommande inom feministiska rörelser, men likaså andra sammanhang. Ett exempel på detta visades i Folkpartiets valkampanj 2014, då partiet utmålade sig att vara Sveriges liberalfeministiska parti med en slogan såsom ”Feminism utan Socialism”.⁴ Denna slogan väckte reaktion hos Vänsterpartiet, som inte var sena med att svara med texten ”Feminism och fett med Socialism”.⁵ Diskussionen om vem som är ”bäst” feminist och vilket parti som för den rätta typen av feministisk politik återkommer ofta i debatter.

Detta är inget nytt fenomen, utan kan ses vara en naturlig konsekvens i hur olika människors ser på maktstrukturer och ideologisk tillhörighet. Författarna Johanna Möllerström och Carolin Dahlman definierar den ”grundläggande” feminismen som;

² Forsberg, Gunnel, *Jämställdhet*, Nationalencyklopedins Uppslagsverk, www.ne.se [senast besökt 2015-02-28].

³ Roth, Ann-Katrine, *Jämställdhetsboken: från teori till praktik*, 2., [omarb.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007, s. 29.

⁴ *Jämställdhet*, Politik, www.folkpartiet.se.

⁵ Helander, Magnus ”V:s blixtraplik på FP-annonsen”, Resume, publicerad 2014-08-06 15:07, www.resume.se.

Det föresträdare för olika former av feminismen har gemensamt är att de alla noterar att det faktiskt finns problem med jämställdheten mellan kvinnor och män i samhället. De ser att kvinnor som grupp i de allra flesta lägen är underordna män, och vill göra något åt det.⁶

Dahlman och Möllerström strävar i sin bok att övertyga andra liberaler att det går utmärkt att vara just liberal och feminist: liberalfeminist. De ställer sig djupt kritiska till den ”vänstra” feminismen som de anser endast motarbetar jämställdhetsarbetet i samhället. Detta vänstra synsätt kan ses vara radikalfeminismen, där idén om en maktordning mellan könen är central. Jämställdhet uppnås först när denna maktordning upphävs och för detta krävs statliga ingrepp.

Hur kommer det sig att personer som uttalar sig för att vara feminister kan ha så pass skilda syner på hur samhället blir jämställt? Det finns ett behov att undersöka hur och varför skiljaktigheterna inom feminismen förekommer och existerar. Denna studie har i bakgrund till skild ideologisk tilltro och syn på *vad som är politisk* inom feminismen strävat efter att undersöka detta djupare.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Med avstamp i skiljaktigheterna kring synen på begreppet jämställdhet inom feminismen finns det ett behov i fördjupa sig i hur det tar sig i uttryck i vardagsdebatten. Studiens syfte är därmed att undersöka hur synen på begreppet jämställdhet inom feminismen tar sig i uttryck inom en specifik politisk och medial debatt. Detta undersöks genom att analysera hur begreppet jämställdhet används i relation till statligt ansvar i jämställdhetsarbetet. Specifikt studeras debatten om lagstiftandet av könskvotering i bolagsstyrelser som ett statligt verktyg i tillförsäkrandet av jämställdhet i Sverige. För att uppnå mitt syfte har jag valt följande frågeställningar:

⁶ Dahlman, Carolin & Möllerström, Johanna, *Frihet och feminism*, Timbro, Stockholm, 2003, Citat s. 53-54.

- *Hur används begreppet jämställdhet inom den politiska och mediala debatten om könskvotering?*
- *Hur är denna användning förankrad inom de feministiska teorierna liberal- och radikalfeminism?*

För att genomföra min undersökning har jag tillämpat en begreppsanalytisk metod med en socialkonstruktivistisk genusteori. Genom att dekonstruera begreppet jämställdhet utifrån utvalda kategorier undersöks hur begreppet används i debatterna. Detta ställs i relation till utformad genusteori bestående av politiska teorier inom feminismen, specifikt liberal- och radikalfeminism. Slutligen studeras likheter och skillnader i begrepps-användning inom utvald debatt satt i relation till syn på jämställdhet utifrån genusteorin.

1.2 Material och avgränsningar

Studien tar avstamp i en litteraturförankring med publikationer och litteratur inom könskvotering och begreppet jämställdhet. Den socialkonstruktivistiska genusteorin presenteras och utformats utifrån två politiska teorier inom det feministiska landskapet. Teorin används efter analysen i syftet att besvara mina frågeställningar. Som metod har Quentin Skinners begreppshistoriska analys tillämpas. Därefter presenteras det längsta kapitlet med dekonstruktionen av begreppet jämställdhet, där jag presenterar vilken kontext och vilka kategorier av begreppet jag ämnar analysera mitt primärmaterial på. Sedan tar undersökningen vid där frågeställningarna besvaras och summeras. Detta tolkas slutligen utifrån teorierna följt av en slutsats och diskussion som inkluderar en sammanfattning.

1.2.1 Primärmaterial

Den politiska och mediala debatten om könskvotering är vald i denna uppsats eftersom det ligger i studiens intresse att undersöka användningen av ett begrepp i en specifik debatt. Det utvalda debattmaterialet är jämnt fördelat i för- och mot argumentation och förekom under år 2009 och 2012. Jag har aktivt valt att använda mig av en jämn fördelning av förespråkare och motståndare mot könskvotering. Detta eftersom jag anser en

jämn balans är bäst lämpad för att genomföra en jämförande undersökning om en begreppsanvändning.

Sökandet efter primärmaterial har utgått från att debatten ifråga skall argumentera för eller emot införandet av könskvotering i bolagsstyrelser. I relation till syftet att undersöka hur debattörerna använder sig av ett begrepp har även ett krav varit att begreppet jämställdhet yttras explicit. Utifrån detta har jag valt ut två interpellationer ställda 2009 och 2012. Båda interpellationerna ställdes i syftet att ifrågasätta en dåvarande minister i varför de motsätter sig könskvotering i näringslivet och hur detta snarast bör förändras. De valda interpellationerna är;

Interpellation I

Interpellation 2009/10:19, av Adolfsson Elgestam, Carina (s) till näringsminister Maud Olofsson (c) ”Kvotering till bolagsstyrelser”⁷

Interpellation II

Interpellation 2011/12:214, av G Ericson, Gunvor (mp) till jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp) ”Kvotering som medel för jämnare könsrepresentation i bolagsstyrelser”⁸

En interpellation är en fråga ställd av en ledamot till en sittande minister. Tillfrågad minister måste svara, muntligt såsom skriftligt, inom 14 dagar. Efter att ministern svarat blir det en öppen debatt där alla ledamöter som vill får delta.⁹ I utvalt primärmaterial har interpellantens fråga och ministrarnas svar tillsammans med efterföljd debatt undersökts. I debatten deltog utöver interpellant och minister två andra ledamöter.¹⁰

Den mediala debatten har valts utifrån de årtal som interpellationerna ställdes (2009 och 2012). Val av könskvotering har begränsat jämställdhetsdebatten, då det är ett specifikt ämne inom en bred debatt. Utifrån denna debatt har sedan ytterligare avgränsning av debattinlägg från svenska dagstidningar gjorts. Dessa är Svenska Dagbla-

⁷ Interpellation I, 2009/10:19, Adolfsson, Elgestam C (s), till Olofsson M (c) ”Kvotering till bolagsstyrelser”, 2009-09-29, Interpellation besvarad [Protokoll 2009/10:20] 2009-10-23.

⁸ Interpellation II, 2011/12:214 G Ericson, G (mp) till Sabuni N (fp), ”Kvotering som medel för jämnare könsrepresentation i bolagsstyrelser” 2012-02-01, Interpellation besvarad [Protokoll 2011/12:69], 2012-02-14.

⁹ Vad är interpellationsdebatt? Så fungerar Riksdagen <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Fragor--svar/Debatter-och-beslut-i-kammaren/Vad-ar-interpellationsdebatt/>

¹⁰ Dessa var i Interpellation I: Carl B Hamilton (fp) och Interpellation II: Eva-Lena Jansson (s).

det, Dagens Nyheter och Dagens Industri. Dessa tidningar valdes i syftet att undersöka en specifik nyhetsförmedling som dags- och prenumerationstidningar. Tillvägagångssättet i sökandet efter debatter utgick från sökordet ”Kvotering bolagsstyrelser” via tidningarnas hemsidor, där jag kryssat i kategorier såsom *Debatt* och önskat årtal (2009 respektive 2012). Från 2012 fann jag dessvärre ingen relevant debatt från Dagens Industri, varvid jag valde att använda mig av två debattinlägg från Dagens Nyheter istället. Detta val gjordes utifrån min önskan att använda mig av debatter där författaren explicit skriver begreppet jämställdhet. Detta gjordes båda inlägg från Dagens Nyheter men inte från Dagens Industri.

De valda debattinläggen är;

Debattinlägg 2009:

”Regeringen skall peka ut ojämslällda företag”, *DN Debatt (mot)*¹¹

”Kvotering är diskriminerande”, *SvD Opinion (mot)*¹²

”Kvotera styrelserna”, *Dagens Industri Debatt (för)*¹³

Debattinlägg 2012:

”Dags att kvotera till bolagsstyrelser nu” *SvD Opinion (för)*¹⁴

”Kvotering inte nödvändigt för att öka jämställdheten”, *DN Debatt (mot)*¹⁵

”Borgerliga feminister måste ta ställning till kvotering” *DN Debatt (för)*¹⁶

1.2.2 Sekundärmaterial

Vald metod för denna studie är en begreppsanalys. Som redskap används idéhistorikern Quentin Skinner begreppshistoriska analysmetod. Skinner valdes för denna studie eftersom hans metod fokuserar på hur ett begrepp används under en bestämd tidpunkt.

¹¹ Olofsson M & Sabuni N ”Regeringen skall peka ut ojämslällda företag”, *Dagens Nyheter*, Publicerad 2009-03-04 00:21.

¹² Wager M, ”Kvotering är diskriminerande”, *Svenska Dagbladet*, Publicerad 2009-03-16, kl 04:43.

¹³ Borgström C, ”Kvotera styrelserna”, *Dagens Industri*, Publicerad 2009-09-16, kl. 16.01, Uppdaterad 2009-09-16, kl. 16.03.

¹⁴ Reding V, ”Dags för kvotering till bolagsstyrelser”, *Svenska Dagbladet*, Publicerad 2012-03-07.

¹⁵ Bernström B, Fälth M & Hjelm G, ”Kvotering inte nödvändigt för att öka jämställdheten”, *Dagens Nyheter* Publicerad 2012-01-07.

¹⁶ Hedh A & Sommeblad L ”Borgerliga feminister måste ta ställning till kvotering”, *Dagens Nyheter*, Publicerad 2012-01-09 18:51.

Metodens förstahandskälla har varit den första delen i Skinners volymserie *Visions of politics*.¹⁷ Övriga källor är Skinners kritiker James Tullys redogörelse i *Meaning & Context, Quentin Skinner and his critics*¹⁸, Helge Jordheims kapitel om Skinners talhandlingsteori i *Läsningens vetenskap: utkast till en ny filologi*¹⁹ samt Jussi Kurunmäkis skildring av begreppshistoria i Göran Bergström och Kristina Boréus metodbok *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*.²⁰ Det är framförallt den sistnämnda som använts i förståelse av Skinners egna material.

Skinners metod innebär att forskarens huvudsakliga uppgift är att sätta sig in och förstå kontexten kring en handling. Med handling åsyftas exempelvis en debattörs användning av begreppet man ämnar undersöka. Detta innebär att sekundärmaterialet för en begreppshistorisk analys till största del består av just litteratur rörande en specifik social och politisk kontext av ett begrepp.²¹ För denna uppsats är det begreppet jämställdhet inom debatten av könskvotering. De främsta källorna för dekonstruktionen av jämställdhet är följande litteratur; Ann-Katrine Roths *Jämställdhetsboken, från teori till praktik*²², Ingrid Fredriksson *Jämställdhet: om könsideologer*²³, Lenita Freidenvall *Regeringsformen ur ett könsperspektiv: en övergripande genomgång*²⁴, Ulla Kindenberg & Laina Rosberg, *Varannan damernas: det började i Järfälla*²⁵, och Maria Törnqvist *Könspolitik på gränsen: debatterna om varannan damernas och Thamprofessorerna*.²⁶ Dessa författare valdes eftersom de alla undersöker och framställer begreppet jämställdhet och dess mångtydighet. En fördjupning kring dessa författare och deras publikationer återfinnes i kapitel 2. Utöver dessa källor används även internationell kontext och

¹⁷ Skinner, Quentin, *Visions of politics. Vol. 1, Regarding method*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.

¹⁸ Tully, James (red.), *Meaning and context: Quentin Skinner and his critics*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 1988.

¹⁹ Jordheim, Helge, *Läsningens vetenskap: utkast till en ny filologi*, Anthropos, Gråbo, 2003.

²⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005.

²¹ Kurunmäki Jussi i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., kap 5 Begreppshistoria [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005, s. 188.

²² Roth, 2007.

²³ Fredriksson, Ingrid, *Jämställdhet: om könsideologier*, Tiden, Stockholm, 1987, s. 13.

²⁴ Freidenvall, Lenita, *Regeringsformen ur ett könsperspektiv [Elektronisk resurs] : en övergripande genomgång*, Grundlagsutredningen, Stockholm, 2007, s. 36-37.

²⁵ Kindenberg, Ulla & Rosberg, Laina, *Varannan damernas: det började i Järfälla*, Premiss, Stockholm, 2012.

²⁶ Törnqvist, Maria, *Könspolitik på gränsen: debatterna om varannan damernas och Thamprofessorerna*, Arkiv, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2006, Lund, 2006.

svensk juridisk lagstiftning som tillsammans utgör underlaget för dekonstruktion av begreppet och dess användningsområden.

Den socialkonstruktivistiska genusteorin är utformad utifrån valda feminisiska teorier, liberal- och radikalfeminism och presenteras i kapitel 3. Använda källor till dessa teorier är, Lena Gemzöes bok *Feminism*²⁷, Valerie Bryson *Feminist political theory: an introduction*²⁸, Denise Thompson *Radical feminism today*²⁹ och Carolin Dahlman och Johanna Möllerström *Frihet och feminism*.³⁰

1.2.3 Avgränsningar

Diskursen om jämställdhet är bred och kräver avgränsningar. Mitt fokus på könskvotering till bolagsstyrelser är ett sätt att undersöka saken, detta betyder inte att det är det bästa eller främsta sättet. Jag ser en relevans i att använda könskvotering inom näringslivet, då det blir en skarp kontrast mellan debattörerna vilket ger en intressant analys. Vidare ser jag ett behov av att undersöka två olika debatter (politisk och medial) för att få en större uppfattning om argumentationen. Skiljer debatterna sig åt eller är de väldigt lika?

Interpellationer används för att fokusera på Sveriges regering och därmed åsikter och värderingar inom den styrande makten. Detta är intressant i relation till att det styrande blocket som stiftar lagar likaså är normskapande för nationen som helhet. Det som de sittande ministrarna anser och uttalar sig om har följaktligen en tongivande effekt på samhällsåsikten.

Inför mitt sökande efter debattartiklar har jag i början av mitt sökande önskat använda mig av olika typer av nyhetskällor, såsom prenumerationstidning (morgon och månadstidning) och kvällstidning (sälja lösnummer) för att täcka ett så pass brett spann av källor som möjligt. Dock upptäckte jag under sökandets gång att det inte fanns tillräckligt med material. Detta gör att jag helt fokuserar på dagstidningar, vilket visar sig vara mycket fruktbart. Valet att utgå från två specifika årtal hjälper även det till en stor utgallring av material. Studien är därmed tydligt avgränsad, där ett fokus mot debatten

²⁷ Gemzöe, Lena, *Feminism*, Bilda, Stockholm, 2002.

²⁸ Valerie, *Feminist political theory: an introduction*, Macmillan, Basingstoke, 1992.

²⁹ Thompson, Denise, *Radical feminism today*, Sage, London, 2001.

³⁰ Dahlman & Möllerström, 2003.

om könskvotering till bolagsstyrelser exkluderar debatter om exempelvis kvotering inom utbildning, politiska partier eller föräldraförsäkring. Detta val är nödvändigt för att fokusera studien och därmed enklare kunna fullgöra syftet. Det innebär inte att jag anser denna debatt som viktigare eller bättre än de andra.

Ytterligare en avgränsning är valet av begreppsanalys. Denna metod skapar en snävare precisering där jag undersöker användandet av ett begrepp inom en debatt. Självfallet hade andra typer av metoder kunnat användas, som en argumentations- eller diskursanalys. Eftersom denna uppsats strävar efter att undersöka *hur* ett begrepp används i en debatt blir därmed en begreppsanalys bäst lämpad. Vad som vore intressant att göra är en mer omfattande analys, utifrån en argumentationsanalys kombinerat med en begreppsanalys.

1.3 Källkritik

Det finns omfattande källkritik som måste tas till hänsyn i denna uppsats. Det råder en problematik med nyhetsbyråer och politisk debatt, där källorna skapas för specifika syften. Då alla mina källor är av argumenterande natur och *syftar* till att övertyga andra [läsare, alt. åhörare] kan jag bortse från problematiken med journalism, då de som skriver inläggen inte är journalister utan har skickat in sina texter till tidningarna. Därför blir tidningen ifråga intressant då det är de som aktivt valt att ta med dessa inlägg. De olika tidningar som har valts för undersökningen (Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Dagens Industri) är alla dagstidningar vars främsta inkomst består i prenumerationer samt annonsering. Detta innebär att tidningarna måste hålla en viss typ av standard för att locka till sig uppbundna konsumenter. Vidare får man inte bortse från att samtliga tidningar har sin politiska vinkling, som kan urskiljas på ledarsidan. Samtliga valda tidningar har en liberalistisk hållning, vilket jag under studiens gång varit medveten om. Detta är även centralt i mitt material, då materialet är *utvalda debattinlägg* som troligtvis på det ena eller andra sättet speglar tidningens politiska ställning.

Författarna bakom debattinläggen är i många fall politiskt engagerade. Detta i sig kan skapa en uppfattning om att skillnaden mellan den politiska och mediala debatten inte är stor. Följaktligen vill jag understryka tidningens ifråga aktiva val av de specifika inläggen. Detta speglar likaså den mediala debatten, då en journalist aktivt väljer ett inlägg utifrån vad hen anser vara lämpligt.

Slutligen vill jag uppmärksamma användandet av en begreppshistorisk analys. Analysen betonar specifikt att man som forskare aldrig kommer kunna nå en helt objektiv tolkning av ens frågor. Ens frågor speglas alltid utifrån vilket perspektiv vi ställer dem. Därför är det viktigt att påpeka är att jag som forskare själv är präglad av min samtida sociala och politiska kontext. Exempelvis som det faktum att jag är född i ett land där staten har en stark roll och påverkan i individers liv.

2 Litteraturförankring och tidigare forskning

Använda publikationer i denna studie kan tolkas undersöka och förklara debatten kring jämställdhet och kvotering inom politik och arbetsmarknad. De forskare som skrivit mest om kvotering och feminism i Sverige är statsvetarna Drude Dahlerup och Lenita Freidenvall. Det är från dem som studien inhämtat mest information från. Deras bok *Kvotering* ger en grundläggande presentation och redogörelse kring begreppet. Freidenvall har även skrivit mer omfattande undersökningar som hennes avhandling *Vägen till varannan damernas* och en rapport skriven på uppdrag från Grundlagsutredningen *Regeringsformen ur ett könsperspektiv*. Den förstnämnda undersöker kvinnorepresentation inom svensk politik under slutet av 1900-talet. Den sistnämnda undersöker den svenska regeringsformen från ett könsperspektiv med fokus på begreppet jämställdhet. Hon understryker begreppets mångtydighet och hur detta sedan präglar användningen av begreppet i regeringsformen.³¹ Genom att sammanställa begreppets centrala kategorier dekonstruerar hon regeringsformens användning av jämställdhet. Dessa kategorier är; formell och reell jämställdhet, likhet och skillnad, universalism och partikuläritet, könsneutrala respektive könsspecifika formuleringar, samt offentligt och privat.³² För denna studie har kategorierna formell/reell samt likhet/skillnad valts ut. Detta har gjorts i relation till vald teori och ämne. Utöver detta är även termer som jämlikhet och ekonomi centrala i relation till jämställdhet och positiva åtgärder. Freidenvalls kategorisering av jämställdhet har på många sätt använts som bas för begreppsdekonstruktionen.

Sammanfattningsvis kan Freidenvall och Dahlerups arbete ses vara främst fokuserat på kvotering och jämställdhet inom den politiska debatten och inte arbetsmarknaden. Likaså är Törnqvists avhandling fokuserad på den politiska historien och debatten om könskvotering. Hennes avhandling syftar till att undersöka könspolitiken i relation till

³¹ Freidenvall, 2007, s. 7.

³² Freidenvall, 2007, s. 35.

könskvotering med utgångspunkt i debatten om jämställdhet och feminism.³³ För att komplettera detta har följande författare använts i syfte att se till könskvotering inom arbetsmarknaden.

Ann-Kristine Roth och Ingrid Fredrikssons publikationer ger båda en bakgrund och framställning av jämställdhetsbegreppets betydelse och användning under 2000, respektive 1980-talets Sverige. Dessa källor fokuserar som nämnt på arbetsmarknaden och utgör en behövlig kontrast i genomförandet av begreppsdekonstruktionen. Roths källa syftar till att fungera likt en ”handbok” i jämställdhetsarbete inom arbetsmarknaden. Utifrån sin bakgrund som jurist och konsult strävar Roth inspirera och förklara för nutida arbetsgivare hur man arbetar med och uppnår jämställdhet idag. Fredrikssons undersökning skrevs i slutet på 80-talet och är en studie där hon undersökte hur begreppet jämställdhet användes inom arbetsmarknaden.³⁴ Hennes projekt används därmed som en del av den historiska och svenska kontexten, där hon undersöker inställningen och debatten kring jämställdhet inom Sveriges huvudsakliga största fackförbund och liknande under 80-talet.

Vad som kan ses vara nästintill centralt i undersökandet med debatten om könskvotering är betydelsen av kön. Detta är inte konstigt, då det uttryckligen kallas *könskvotering* och syftet kretsar kring att skapa en könslig balans. Exempelvis lägger Törnqvist stor vikt vid feministen Judith Butlers syn på genus. Hon tar upp Butlers teori om hur könet skapas och reproduceras när hon undersöker den politiska debatten om könskvotering. Jag har valt att använda mig av en mer övergripande bild av kön i och med en socialkonstruktivistisk genusteori. Genom att utforma den utifrån en liberal- och radikalfeministisk teori i relation till synen på kön och jämställdet ämnar jag belysa detta mer generellt. I detta har jag utgått från Lena Gemzöes bok *Feminism*³⁵, där hon avser introducera de olika feministiska teorierna. Utifrån denna bakgrund har jag sedan sett till författare som uttryckligen säger sig förhålla sig till en särskild teori och sett till deras syn på kvinnans kön och *hur* kvinnan skall få det ”lika bra som män”. Dessa är Carolin Dahlman och Johanna Möllerströms bok *Frihet och feminism*³⁶. Deras syfte med boken är att ”bevisa” för andra liberaler hur man skall vara både liberal och femi-

³³ Törnqvist, 2006, s. 9.

³⁴ Fredriksson, 1987, s. 13.

³⁵ Gemzöe, 2002.

³⁶ Dahlman & Möllerström, 2003.

nist. Författarna ger ett väldigt konkret och lättförståeligt ställningstagande i synen på kvinnan och kön. Inom radikalfeminismen har jag valt att använda mig av Valerie Bryson *Feminist political theory: an introduction*³⁷ och Denise Thompson *Radical feminism today*³⁸. Bryson och Thompson ger ett mer teoretiskt ingångssätt till den radikalfeministiska teorin, där Bryson syftar att försöka definiera feminism medan Thompson ger ett mer uttryckligt ställningstagande till teorin.

Viktigt att påpeka är naturen av dessa olika teoretiska källor. Gemzöes källa är skriven i syftet att ge en övergripande bild samt definition av vad feminism är. Bryson och Thompson är båda övertygade radikalfeminister och strävar i sina källor att återberätta och skildra sin syn på vad radikalfeminism är. De är även skrivna under olika tid, där tidsskillnaden mellan publiceringen sträcker sig upp till ett decennium (1991 och 2001). Källorna är även båda utgivna på utländska förlag.

Dahlman och Möllerströms källa är i en mer debatterande och övertygande natur, och gavs ut av förlaget Timbro. Timbro är ett liberalistiskt bokförlag och skapades specifikt i syfte att motverka ett alltmer ”vänsterdominerat samhällsklimat” på 70-talet. De publicerar huvudsakligen litteratur av just debattörer och författare med likasinnad syn på individuell frihet och minskat politiskt inflytande i den privata sektorn.³⁹ En slutsats kan därmed dras att Dahlman och Möllerströms källa syftar till att övertyga likasinnade individer och Bryson och Thompson att mer bidra till ett utökat teoretiskt ramverk inom den radikalfeministiska skolan.

³⁷ Bryson, Valerie, *Feminist political theory: an introduction*, Macmillan, Basingstoke.

³⁸ Thompson, Denise, *Radical feminism today*, Sage, London, 2001.

³⁹ Om Timbro, <http://timbro.se/om-timbro> [senast besökt 2015-02-28].

3 Teori

Centralt för denna studie är begreppet feminism. År 2014 definierade det svenska kunskapsverket Nationalencyklopedins uppslagsverk feminism som följande; ”feminism /.../ social rörelse för jämställdhet mellan kvinnor och män”.⁴⁰ Feminism tolkas i denna uppsats som en metod eller verktyg för att uppnå jämställdhet. Vi ser att begreppen jämställdhet och feminism är tätt förknippade med varandra, där det ena förutsätter det andra.

Feminismens framväxt ses historiskt sett ha två tidsperioder där de utvecklades och förnyades. Den första, som anses vara den *socialistiska* och *liberala* tog fart under andra halvan av 1800-talet och in på tidigt 1900-tal. Den andra och senaste perioden var mellan 1960–70-talet och är speciellt känd för uppkomsten av *radikalfeminismen*.⁴¹ Båda perioderna kan ses som en konsekvens av andra rådande ideologier där kvinnor sett ett behov av att hävda och stärka sina rättigheter. Centralt i dessa är synen på kvinnan och hennes roll i samhället. Synen på individen, det kollektiva och människans möjligheter i kontrast till samhällsstrukturer och underliggande normer skiljer sig och har resulterat i olika feministiska teorier.

3.1 Socialkonstruktivistisk genusteori

I utformandet av en socialkonstruktivistisk genusteori har en liberal- och radikalfeministisk teori använts. Syftet med detta är att undersöka debatten och bättre förstå debattörernas förhållande gentemot begreppet jämställdhet. I detta är ett fokus riktat gentemot synen av kön inom de två politiska punkterna inom feminismen. Såvida är dessa framställda utifrån deras syn på offentlig kontra privat sfär, det kan ses vara den huvudsakliga skiljelinjen mellan teorierna.

⁴⁰ Manns, Ulla & Larsson Lisbeth, *Feminism*, Nationalencyklopedins Uppslagsverk, 2015.

⁴¹ Gemzöe, 2002, s. 30.

Benämmandet av radikalfeminism som just *radikal* är baserat på utvalda teoretiker som uttalat sig som just radikalfeminister. Det kan även ses som ”vänster” feminism, där idén om kön som socialt konstruerat är centralt. Observera dock att det inte är en socialistisk feminism som framställs. Den socialistiska feminismen belägger större vikt vid den marxistiska hållningen om solidaritet och där kvinnors undertryckta situation anses skall försvinna i samband med klassbekämpningen.⁴²

3.1.1 Liberalfeminism

Orsaken till varför liberaler är så splittrade i jämställdhetsfrågan är sannolikt att många ser liberalism enbart som ett verktyg för att komma ifrån politiskt tvång. Man vill inte se kollektiva problem – såsom kvinnor i grupp får.⁴³

Liberalfeminismen kan ses som den första grenen inom feminismen, där den växte upp i samband med industrialismen och den medborgsrättsliga rörelsen i slutet av 1800-talet. Grundstommen för en liberalfeminist är att alla individer, oberoende kön, skall erhålla samma förutsättningar och möjligheter i livet.⁴⁴ Centralt i detta är tillgången till de politiska och medborgerliga friheterna och rättigheterna som således skall skapa ett jämställt samhälle. Avsaknad av dessa anses vara roten till förtryck och diskriminering av kvinnor.⁴⁵

Liberalfeminismens syn på den mänskliga naturen är betydelsen av individens förnuft och likaså det som skiljer oss från djuren. Individens valfrihet är viktigast och statliga ingrepp ses som en begränsning av individens frihet. Biologiskt kön avgör inte hur individen lever sitt liv, eftersom det inte finns en könslik natur utan endast den mänskliga. Man hyser alltså ett androgynt människoideal.⁴⁶ Medlet för individens självutvecklande ligger därmed i dess uppfostran, utbildning och tillgång till det offentliga.⁴⁷

Jämställdhet tolkas utifrån liberalfeministernas text vara när samhällets alla individer är kvitt sina ofriheter. Ofriheter som de normer och strukturer som föser in individer i ofrivilliga roller och grupper. Jämställdhet är när alla individer, oberoende kön, är

⁴² Gemzöe, 2002, s. 57-58.

⁴³ Dahlman & Möllerström, 2003, s. 25.

⁴⁴ Gemzöe, 2002, s. 31.

⁴⁵ Gemzöe, 2002, s. 31.

⁴⁶ Dahlman & Möllerström, 2003, s. 36-39.

⁴⁷ Dahlman & Möllerström, 2003, s. 31.

fria. I dagsläget ser de att individen, han och hon, i nuläget bara har frihet inom vissa ramar. För att nå jämställdhet och frihet måste man behandla kvinnor som människor och på så sätt säkerställa deras möjlighet och frihet som en mänsklig individ.⁴⁸

Vi tycker att företag i princip borde vara fria att diskriminera kvinnor om de vill. Det är inget vi uppskattar, men vi ser ingen anledning att begränsa näringslivets frihet. Arbete är ingen mänsklig rättighet, eftersom arbeten bara kan uppkomma om olika entreprenörer skapar dem. Därmed kan staten inte rimligtvis ha makt att styra över hur jobben tillsätts, vilket gör att vi är emot kvotering och lagar om jämställdhetsplaner.⁴⁹

Idén om frihet och det privata som ”personligt” tolkas genomsyra liberalfeministers syn på samhället. Författarna kan utifrån citatet ovan tolkas se mycket problematiskt på statlig inblandning inom näringslivet. Idén med könskvotering som en positiv särbehandling och en politisk åtgärd blir därmed kontraproduktiv i jämställdhetsarbetet. Det går bortom individen och hens egenskaper och framställer en specifik grupp som offer. Detta problem skall dock inte lösas med politik, då liberalfeminister anser jämställdhetsarbetet som ett ickepolitiskt problem⁵⁰. Det kan ses som en motvilja hos dessa kvinnor (liberaler) att bli behandlade som svaga och såldes som en grupp som är underordnad mannen. Ansvaret ligger hos den frivillige individen, som genom sitt samvete skall leda utvecklingen framåt. Hen skall genom att uppmana om pappaledighet, könsneutrala presenter och porrmotstånd långsiktigt arbeta för ett mer jämställt samhälle mer större frihet.⁵¹ I detta ser man de negativa och medborgerliga rättigheterna som centrala.

3.1.2 Radikalfeminism

[Radical] feminism aim to expose the reality of male domination, while struggling for a world where women are recognized as human beings in their own rights.⁵²

⁴⁸ Dahlman & Möllerström, 2003, s. 62-67.

⁴⁹ Dahlman & Möllerström, 2003, s. 72.

⁵⁰ Dahlman & Möllerström, 2003, s. 32-33.

⁵¹ Dahlman & Möllerström, 2003, s. 32-33.

⁵² Thompson, Denise, 2001, s. 8.

Radikalfeminismen beskrivs ha uppstått under 70-talet som en proteströrelse mot att kvinnor fortfarande inte fått det bättre, trots rösträtt och andra politiska rättigheter. Centralt i detta är idén om patriarkatet och samhällets privata sfär som politiskt och liksom roten till kvinnoförtrycket.⁵³ Patriarkatet är benämningen av idén om ett globalt strukturellt förtryck där män dominerade och kvinnor, oavsett etnicitet, klass eller ursprung, var förtryckta.⁵⁴ För att bli fri detta förtryck måste den ”manliga dominansen” avslöjas. Detta skall uppnås genom att analysera patriarkatets struktur och genom detta motarbeta den. Förtrycket fokuserar på sexualitet och hur förhållanden mellan män och kvinnor är uppbyggda på makt. Makt är politiskt och ett djupt inrotat system i alla samhällen där förtrycket ses som naturligt.⁵⁵ Jämlikhet mellan könen uppstår såvida först när man har störtat patriarkatet.

Synen på kön var inom radikalfeminismen från början *essentialistiskt*, där man hyste idén om att könen har inneboende egenskaper som skiljer dem åt. Senare uppkom tanken om könet som historiskt och socialt konstruerat. Det finns alltså två olika strömningar inom radikalfeminismen om hur man skall störta mansförtrycket. Essentialister ser en omvärdering av kvinnliga egenskaper från negativa till positiva medan den senare socialkonstruktivistiska vågen vill omvärdera konstruktionen av båda könen. Centralt är fortfarande sexualiteten mellan könen, där männens främsta maktutövande över kvinnor ses vara just den sexuella akten, där våldtäkt ses som ett biologiskt vapen mot kvinnor.⁵⁶

Denise Thompson ser den manliga dominansen likt ett system som avhumaniserar kvinnor. För henne fungerar feminismen som en social verksamhet; ett politiskt och moraliskt ramverk för att rätta till sociala fel. Endast genom att avslöja den manliga dominansen kan kvinnor kräva sin mänsklighet på samma villkor som män.⁵⁷ Män representerar det normativa, vilket gör alla kvinnliga egenskaper sekundära. För att göra kvinnor människa på samma villkor som män måste man skapa en kvinnlig norm.⁵⁸ Detta skall ske genom att könen separeras, där det kvinnliga skall ha samma status som

⁵³ Bryson, Valerie, 1992, s. 181-183.

⁵⁴ Bryson, 1992, s. 184-185.

⁵⁵ Bryson, 1992, s. 193.

⁵⁶ Bryson, 1992, s. 49-51.

⁵⁷ Thompson, 2001, s. 7-8.

⁵⁸ Thompson, 2001, s. 13-14.

det manliga. Den rådande heterosexuella normen i samhället måste upphävas, så att kvinnor kan sluta att definieras utifrån vad dem inte är i relation till normen, mannen.⁵⁹

Radikalfeministiska teoretiker ser inte den centrala statsmakten som ”problemet”, utan eventuellt den del i samhället som har ett ansvar i frågan. Bryson skriver bland annat att ”... state power... as inextricably connected to areas of life such as family and sexuality...”⁶⁰ Lagstiftning måste dock utgå från ett feministiskt perspektiv för att gynna kvinnor, där tanken gentemot stater är att dem måste tolkas som en del inom den patriarkala makten⁶¹. Kampen för ekonomiskt oberoende är viktig, men inte i sig själv enda medlet för att störta patriarkatet.

3.2 Sammanfattning av de feministiska teorierna

I föregående avsnitt inom feminismen kan ses att begreppen jämställdhet, kön, politik och privat kontra offentlig sfär är centrala. Begrepp som alla samspelar med varandra och som skapar olika uppfattningar om *hur* och *varför* samhället skall bli jämställt. Det som främst kan ses skilja dessa två teorier åt är idén om politisk tillhörighet och därmed synen på privat och offentlig sfär. Vikten samt förespråkandet av negativa eller positiva rättigheter och friheter blir därmed ett resultat av dessa teorier.

Synen på kön och strukturella skillnader är centralt hos båda teorierna. Liberalfeminism ser innebörden av *frihet* som synonymt med jämställdhet och betydelsen av individ och människa framför gruppering i köns kategorier. Radikalfeminism ser det i samband med avslöjandet av patriarkatet och omvärdering av kön. Trots att samhället anser dessa teorier befinna sig inom samma ”sociala rörelse”, förekommer det stora skillnader mellan dem. Utgångspunkten i politiskt och ideologisk tilltro är som nämnt avgörande, där speciellt liberalfeminister kan ses sprungna ur liberalism, medan radikalfeminister snarare tenderar att ta avstånd från all politik i syftet att ”separera sig” och skapa en egen kvinnlig norm.

⁵⁹ Gemzöe, 2002, s. 48-54.

⁶⁰ Bryson, 1992, s. 194.

⁶¹ Bryson, 1992, s. 194.

Utifrån redovisningen av dessa teorier kan man redan här se till ett begrepp och dess skiljaktigheter. Speciellt hur ett begrepp naturligt förändras i takt med att dess historia och kontext växer. Ett begrepp är omöjligt att definiera eftersom dess mångtydighet växer alltmer i samtakt med att dess historia ökar. Ett konkret exempel på detta kan ses i definitionen av feminism som gjordes i inledande stycke av detta kapitel. Feminism definierades som en ”social rörelse för jämställdhet mellan kvinnor och män”. Vi vet nu att feminism som begrepp är äldre än jämställdhetsbegreppet. Vi kan därmed dra en slutsats om att definitionen av feminism ser annorlunda ut idag än när den uppkom för ett drygt sekel sedan. Feminism och jämställdhet är två begrepp som står varandra nära och kan därmed för vissa betyda samma sak och samtidigt inte. Det kan tyckas förvirrande att definitionen av jämställdhet⁶² inte nämner feminism, medan feminism ses definieras utifrån idén om jämställdhet. I följande kapitel ämnar jag undersöka just denna förvirring. Genom att göra en begreppshistorisk analys av jämställdhetsbegreppet, kan jag som forskare försöka förstå samt erhålla en mer övergripande bild av begreppets mångtydighet.

⁶² Se *Inledning*, s. 1.

4 Begreppsanalys

Definierbart är endast det som inte har historia.⁶³

Så citerar forskaren Jussi Kurunmäki Nietzsche i strävan att förklara begreppshistoria i metodboken *Textens mening och makt*. Han påbörjar sitt kapitel med att påvisa att utgångspunkten för detta metodologiska tillvägagångssätt är ”tanken om språket som ett historiskt fenomen”.⁶⁴ Tanken är att ett begrepp uppfattas och används olika inom olika kontexter, som exempelvis tidsperiod, kultur eller geografiskt läge. Detta påverkar sedan det skrivna. Syftet med att genomföra en begreppshistorisk analys är att se bortom det som anses vara ”naturligt”. Genom denna metod kan man se nya perspektiv på fenomen som inte ifrågasätts, såsom den linjära och progressiva utvecklingshistorien. För att göra detta behöver man läsa in sig på ett begrepps användningsområden, som inom särskilda historiska och retoriska sammanhang. Begreppshistorisk analys har två huvudsakliga inriktningar, den tyska *Begriffsgeschichte* (Reinhart Koselleck) och den så kallade *Cambridgeskolan* (Quentin Skinner).⁶⁵ För min undersökning har jag valt att använda mig av den senare med Quentin Skinner, då den fokuserar på ett begrepps användning under en specifik tidsperiod.

4.1 Vad är ett begrepp

Hur definierar man vad ett begrepp egentligen är? Fenomenet är invecklat. Det behöver inte nödvändigtvis vara ett *ord* i den bemärkelsen. Vad man kan säga är att ett begrepp är likt knytpunkter där idéer och ord möts och är per definition alltid *mångtydiga*. Begrepp är mångtydiga för att dem har en historia, alltså blir de desto mer mångtydiga i

⁶³ Kurunmäki Jussi i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., kap. 5 ”Begreppshistoria” [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005, s. 181.

⁶⁴ Kurunmäki, Bergström & Boreus, 2005, s. 181.

⁶⁵ Kurunmäki, Bergström & Boreus, 2005, s. 182-184.

takt med att deras historia ökar. Ett begrepp förändras när den beskrivs med en handling eller legitimeras med hjälp av termer som den normalt inte används tillsammans med.⁶⁶

4.2 Quentin Skinner och Cambridgeskolan

Quentin Skinner är idéhistoriker och är mest känd för sin begreppshistoriska analytiska metod i att läsa texter. Skinner beskrivs ha ansett att de dåvarande metodologiska tillvägagångssätten att läsa en text varit bristfälliga. I relation till detta skall han ha skapat sin begreppsanalys under slutet av 1960-talet. Analysen har sedan dess blivit vitt ombestridd och Skinner har fått omfattande positiv som negativ kritik.⁶⁷

Genom att analysera en texts *talhandlingar* strävar Skinner att bättre kunna förstå begrepp och dess förändring i samband när de används som retoriska vapen. För att lyckas med detta menar han att forskaren måste man sätta sig in i och förstå det rådande politiska och sociala klimatet. Metoden ämnar hjälpa forskaren att förstå författarens avsikt med texten och att se världen ur hans perspektiv.⁶⁸ Rent tekniskt kan Skinners metod ses ta avstamp i fem frågor, eller utifrån ett ”trepartsavtal” som James Tully beskriver det.⁶⁹ För att förstå en text på nytt behöver man tolkas historiska texter, analysera relationen mellan ideologi och politiskt handling samt undersöka ideologiska formationer och förändringar.⁷⁰ Speciellt för Skinner är hans fokus på *avsändaren* i en text, där han strävar efter att undersöka och betona författarens intentioner med texten. Något han benämner som den illokuta aspekten.⁷¹

4.2.1 Tillämpning av begreppsanalys

I användandet av Skinners metod har jag valt ut specifika delar som jag finner relevant för studiens syfte. Dessa är främst hans idé om historisk, social och politisk kontext samt användandet av ett begrepp i en specifik tidsperiod. Jag kommer att se till begrep-

⁶⁶ Kurunmäki i Bergström & Boréus, 2005, s. 191.

⁶⁷ Tully, James (red.), *Meaning and context: Quentin Skinner and his critics*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 1988, Kap. 1 *The pen is a mighty sword: Quentin Skinner's analysis of politics*, s. 7.

⁶⁸ Tully, 1998, s. 188-189.

⁶⁹ Tully, 1988, s. 7-8.

⁷⁰ Tully, 1988, s. 7-8.

⁷¹ Skinner, 2002, s. 82.

pets historia i korthet, för att sedan fokusera på den samtida kontexten. Detta gör jag genom en kort introduktion till begreppets historia, från det att det började brukas till dess främsta användningsområden idag. Viktigt att påpeka och som redan framkommit, är att denna kontext inte är ett ”färdigt koncept” utan är något som skall konstrueras av forskaren.⁷² Det finns alltså inget rätt eller fel utan endast ännu ett sätt att granska ett begrepp.

I relation till granskandet av en *polyfonisk* (mångröstad) debatt kommer ett fokus göras kring omständigheter i samhällen som präglar begreppet. Detta kommer göras genom att se till de *centrala ställningstaganden* som görs i debatten, istället för att särskilja varje enskild individs intention, vilket skulle bli alldeles för omfattade.⁷³

⁷² Skinner, 2002, s. 194.

⁷³ Kurunmäki, Bergström & Boréus, 2005 s. 194-195.

5 Jämställdhetsbegreppet

I detta kapitel dekonstrueras jämställdhetsbegreppet utifrån en utvald historisk, politiskt och social kontext. Dekonstruktionen påbörjas inom den svenska kontexten, mer specifikt kring dess användning och uppkomst inom svensk politik och lagstiftning. Centralt är begreppets dekonstruktion baserat på Freidenvalls olika kategorier. Sedan följer en kort inblick i begreppets internationella kontext. Vidare i kapitlet undersökts även uppkomsten av idén med könskvotering och dess relation till jämställdhetsbegreppet, här presenteras ytterligare kategorier av jämställdhet. Slutligen följer en sammanfattning av begreppsdekonstruktionen och en förklaring till tillämpning i följande analyskapitel.

5.1 Svensk kontext

År 1979 röstades Sveriges första jämställdhetslag igenom; *Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet*.⁷⁴ En lag som tydligt fokuserar på könslik jämlikhet på arbetsmarknaden. Lagen är idag ersatt med *Diskrimineringslagen* där förbud mot direkt och indirekt diskriminering infördes.⁷⁵ Begreppets motsats kan därmed tolkas vara diskriminering och orättvis behandling.

Roth väljer att benämna målet med jämställdhet inom politiken som *jämställdhetspolitiken*. Dess syfte beskrivs ligga i att tillförsäkra ”... män och kvinnor samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden” är uppdelat i flera delmål. Delmål som främst berör en jämn fördelning, lika lön och mäns sexuella våld mot kvinnor.⁷⁶ Här är även fenomenet om gendermainstreaming centralt, en internationell metod som betonar staters allomspännande ansvar i jämställdhetsarbetet i samtliga samhällsområden⁷⁷. I Sverige har det tillämpats genom att tilldela vardera sittande mi-

⁷⁴ SFS 1979:1118, Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet, Stockholm, Civildepartementet.

⁷⁵ SFS 2008:567, Diskrimineringslag. Stockholm, Arbetsmarknadsdepartementet DISK

⁷⁶ Roth, 2007, s. 12-13.

⁷⁷ Roth, 2007, s. 15.

nister att verka för jämställdhet inom sitt sakområde.⁷⁸ Detta ansvar kan återses hos de politiska partierna i Sverige under 2014, där jämställdhet präglade samtligas politik.⁷⁹ Hälften (S, V, MP och FP) uttalade sig såsom ett feministiskt parti medan övriga (M, SD, C) betonade jämställdhet i sig självt. Gemensamt för partierna var synen på jämställdhet såsom *alla människors lika värde* och strävan till alla människors möjlighet i livet, oberoende kön. Det som skiljde sig mest var synen på feminism som utmärker vänsterblocket men endast nämns av Folkpartiet inom Alliansen. Detta visar inte bara på en ideologisk skiljelinje i synen på begreppets omfång men även synen på dess lösning.

5.1.1 Formell och reell jämställdhet

Centralt i den svenska kontexten är kombinationen av begreppen jämlikhet och jämställdhet. Man kan se att dessa ord, trots deras skilda innebörd, skapar förvirring och olika användningar av begreppet. Roth börjar sin definition av jämställdhet genom att dra just en klar distinktion från jämlikhet. Hon definierar jämlikhet som ”alla människors lika värde” medan jämställdhet är ”... ett mål, en vision och definieras som att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv”.⁸⁰ Betydelsen att hon i inledande kapitel väljer att tydligt frikoppla dessa ord visar på hur sammankopplade dessa begrepp är samt att deras betydelse blandas ihop.⁸¹ Detta demonstreras även av Fredriksson. Hon använder sig av filosofen Isaiah Berlins teori om människors underliggande logik i att ojämlikhet – orättvisa - måste motiveras och att jämlik behandling ses som normativt.⁸²

Jämställdhet är alltså ett begrepp myntat ur idén om jämlikbehandling av människor med fokus på en könslik likabehandling. Hur dessa begrepp används kan såvida skapa förvirring samt ge en debatt och debattörerna skilda utgångspunkter. I detta kan olika typer av rättigheter särskiljas, där jämlikhet innebär negativa rättigheter (som likabehandling) och jämställdhet positiva rättigheter (särbehandling och positiva åtgär-

⁷⁸ Roth, 2007, s. 31-33.

⁷⁹ I detta har jag endast utgått från de som blivit inröstade valet 2014.

⁸⁰ Roth, 2007. S. 1-2.

⁸¹ Roth, 2007, s. 11-12.

⁸² Fredriksson, 1987, s. 27.

der).⁸³ Denna ”förvirring” tolkar jag som synonymt med Freidenvalls idé om *formell* och *reell* jämställdhet och *lika möjligheter* kontra *lika resultat*. En kategorisering av begreppet jämställdhet som benämns av nästintill alla författare och kan ses som en central definition av begreppets användningsområden.

Idén med *formell jämställdhet* är att alla individer skall behandlas lika. Särbehandling och könsdiskriminering är därmed otänkbart. Att utgå från formell jämställdhet innebär att personen ifråga förespråkar negativa rättigheter och ser en vikt av de medborgerliga och politiska rättigheterna.⁸⁴

Den *reella jämställdheten* fokuserar på att säkerställa individers *lika resultat*, som förknippas med positiva rättigheter och aktiva åtgärder. Personen ifråga ser till individens materiella villkor som relevant för dess resultat.⁸⁵

5.1.2 Likhet, skillnad och mångfald

Hur man ser på och använder sig av begreppet jämställdhet är även starkt kopplat till hur man ser på kön och samhällsstrukturer. Freidenvall trycker i detta på synen av könets likheter och skillnader. I idén om könets likhet är individen central och likheter mellan könen lyfts fram. Könstillhörighet spelar ingen roll. Denna idé förutsätter att alla individer skall behandlas lika.⁸⁶

Idén med könets likhet har gett upphov till ytterligare kategoriseringar av jämställdhetsbegreppet. Dessa är kategorierna av *individuell rättvisa*, *social rättvisa* och *mångfald*. De uppstod i reaktion till åsikten om att andra grupper i samhället, utöver kön, också blev kränkta.⁸⁷ Freidenvall visar hur dessa tre kategorier föranleder skilda syner i hur åtgärden skall tillämpas, specifikt är åtgärder som lika behandling, positiva åtgärder och mainstreaming.⁸⁸

I analysen kan man identifiera debattörens utgångspunkt genom att urskilja debattörens syn på positiva åtgärder (som könskvotering) eller strukturer kring kön. Detta möjliggör sedan en identifiering om vilken kategori debattören utgår från. Viktigt att

⁸³ Freidenvall, 2007, s. 36-37.

⁸⁴ Freidenvall, 2007, s. 36-37.

⁸⁵ Freidenvall, 2007, s. 36-37.

⁸⁶ Freidenvall, 2007, s. 39.

⁸⁷ Freidenvall, 2007, s. 39-40.

⁸⁸ Freidenvall, 2007, s. 39-40.

understryka är att alla dessa kategorier inte är gjutna i sten utan kan blandas samman av debattören.

5.2 Internationell kontext

En motsvarande översättning av begreppet jämställdhet saknas på engelska och i internationell kontext. Istället används begreppets närbesläktade term equality (jämlighet) eller alternativt gender equality (könsjämlighet).⁸⁹

Användningen av begreppet equality liknar användningen av jämställdhet i Sverige. FN och liknande forum hanterar och beskriver jämlighet som en kvinnofråga och som ett centralt begrepp i arbetet för tillförsäkrandet av kvinnors rättigheter.⁹⁰ Bevis på detta kan bland annat ses i ratificerandet av Kvinnokonventionen (CEDAW) och den fjärde kvinnokonferensen (1995)⁹¹. Det finns även yrkanden inom FN om jämställdhet som en mänsklig rättighet, där begreppet beskrivs som centralt inom områden som ekonomi, politik, utbildning, vård, hälsa och familjeliv.⁹²

Freidenvall undersöker jämställdhetsbegreppets utveckling inom Europakommissionen. Hon identifierar att jämställdhetspolicyn utvecklats inom främst tre kategorier; lika behandling, positiva åtgärder och gender mainstreaming.⁹³ Begreppets politiska natur kan ses ha förändrats över tid från en idé nära besläktad med jämlighet, där kvinnor och män skall behandlas lika [negativ åtgärd] till erkännandet av sociala strukturer och indirekt diskriminering av grupper som kräver en ojämlig behandling [positiv åtgärd].⁹⁴ Man kan alltså se hur jämställdhets i internationell kontext utvecklas likt det svenska, där det går från att vara en negativ till en positiv åtgärd. Det finns många likheter mellan denna utveckling och kategorierna presenterade i föregående avsnitt om könets likhet.

⁸⁹ Användning kan ses bland annat på UN Womens hemsida ” In July 2010, the United Nations General Assembly created UN Women, the United Nations Entity for **Gender Equality** and the Empowerment of Women”. www.unwomen.org.

⁹⁰ Roth, 2007, s. 14, 50, 65 & 79.

⁹¹ Roth, 2007, s. 78.

⁹² UN Women nationell kommitté Sverige (tidigare UNIFEM Sverige), Norlin Anna (text 2008), reviderad upplaga av Anna Norlin och Jenny Rönngren 2011, *Jämställdhet är en mänsklig rättighet, en handbok om FN:s Kvinnokonvention och Pekingplattformen*, PRINTON PRINTING HOUSE 2011, Originalutgåva 2008, ISBN: 978-91-633-2524-3, s. 13.

⁹³ Freidenvall, 2007, s. 40-41.

⁹⁴ Freidenvall, 2007, s. 40-41.

5.3 Könskvotering

Kvotering kan definieras som en målinriktad rekrytering med syftet att snabbt rätta till oönskade skevheter i samhället⁹⁵

Syftet med kvotering hänsyftar inte specifikt till en justering av könslig representation. Kvotering är ett politiskt verktyg vars syfte är, som citatet ovan antyder, att ”rätta till oönskade skevheter i samhället”. För denna studie har begreppet *könskvotering* använts när jämn könsrepresentation och jämställdhet åsyftas och kvotering i ett mer övergripande drag. Vald definition av könskvotering för denna studie är;

Könskvotering, jämställdhetspolitisk strategi med syfte att genom målinriktad rekrytering av det i sammanhanget underrepresenterade könet rätta till oönskade skevheter i samhället, t.ex. inom politik och utbildning eller på arbetsmarknaden.⁹⁶

Dahlerup och Freidenvall identifierar tre varianter av kvotering inom jämställdhetspolitiken, *Antidiskriminerande Lagstiftning*, *Aktiva åtgärder (positiv särbehandling)* och *Gender mainstreaming*.⁹⁷ Kvoteringens historia inom svensk politik som ett politiskt verktyg ger oss en inblick i hur olika partier idag förhåller sig till begreppet. Historiskt sett förekom kvotering som lagstiftat verktyg för en ökad kvinnorepresentation redan 1918, då om behovet av en kvinna inom kommunens fattigvårdsstyrelse.⁹⁸ Socialdemokraternas kvinnoförbund la fram förslaget om könskvotering inom partier 1923, men röstades ner. Det dröjde sedan fram till 70-talet innan frågan åter igen blev aktuell.⁹⁹ Jämställdhetsbegreppet kom att utvecklas i kommunen Järfälla i samband med fenomenet ”Varannan Damernas”. En konsekvens av kvinnor som etablerade sig gemensamt inom partiet i syftet att erhålla mer makt och inflytande.¹⁰⁰ Sedan dess har idén om en jämn representation av män och kvinnor på kandidatlistor spridit sig och tillhör idag nästintill praxis.¹⁰¹ Det var även under 70-talet som kvinnlig representation i svenskt

⁹⁵ Dahlerup & Freidenvall, 2008, s. 10.

⁹⁶ Dahlerup, Drude, *Könskvotering*, Nationalencyklopedins Uppslagsverk, www.ne.se.

⁹⁷ Dahlerup & Freidenvall, 2008, s. 12.

⁹⁸ Törnqvist, 2006 s. 46-80.

⁹⁹ Freidenvall, 2006, s. 7.

¹⁰⁰ Kindenberg & Rosberg, 2012, s. 37.

¹⁰¹ Törnqvist, 2006, s. 13.

parlament för första gången gick över 20 %. I internationella sammanhang sågs samma genombrott för kvinnors rättigheter, specifikt FN:s Kvinnokonvention (CEDAW) 1979. Likaså var kvinnokonferensen 1995 ett tydligt steg för medvetenheten av kvinnors rätt till representation, där FN uppmuntrade samtliga medlemsstater att anta positiv särbehandling i arbetet med jämställdheten. Man kan alltså se att idén om politiskt jämställdhetsarbete i form av aktiva åtgärder återfinns i internationella och nationella sammanhang.¹⁰² Tydligt blir att könskvotering och jämställdhet är två begrepp som bidragit till varandras uppkomst.

Könskvotering som medel för en jämn könsrepresentation i Sverige under 1970-talet ledde i tidigt stadiet till en konflikt mellan jämställdhetsarbetet och lagen om icke-diskriminering. Jämställdhetspolitiken kan ses trumfa förbud mot könsdiskriminering om syftet är att främja jämställdheten i arbetslivet.¹⁰³ I Sverige mäter man idag jämställdheten på arbetsmarknaden genom att se till procentandelen kvinnor som är förvärvsarbetare och ekonomiskt oberoende.¹⁰⁴

Som redan uppmärksammat är idén om *jämn fördelning* eller *könsrepresentation* centrala begrepp i diskussionen om könskvotering. Dessa rör sig specifikt om en procentuell fördelning av 40/60 procent.¹⁰⁵ Idén är även fastslagen i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna i artikel 23. Medlemstaterna har ett ansvar i att säkerställa rättvis fördelning av kvinnor och män inom anställning, arbete och lön.¹⁰⁶

Könskvotering är alltså ett verktyg för reell jämställdhet då man strävar att påverka ett *lika resultat*. Könskvotering som verktyg inom jämställdhetspolitiken kan ses utifrån tre typer; icke-diskriminerande lagstiftning, aktiva åtgärder (positiv särbehandling) och gender mainstreaming (såsom beskrivet i kapitlet ovan).¹⁰⁷ Man kan alltså se hur jämställdhet inom olika områden resulterar i olika politiska tillämpningar av antingen negativa eller aktiva åtgärder.

¹⁰² Freidenvall, 2006, s. 6-7.

¹⁰³ Freidenvall, 2006, s. 13-14.

¹⁰⁴ Roth, 2007, s. 39.

¹⁰⁵ Dahlerup & Freidenvall, 2008, s. 10-11.

¹⁰⁶ Roth, 2007, s. 83.

¹⁰⁷ Dahlerup & Freidenvall, 2008, s. 11-12.

5.3.1 Snabb och långsam könskvotering

Dahlerup och Freidenvall identifierar att jämställdhetspolitiken huvudsakligen har två modeller, den ”snabba” och ”steg för steg” metoden.¹⁰⁸ Den snabba metoden är tillämpandet av könskvotering medan den långsamma kretsar kring reformer och omfördelning av resurser. Den snabba förespråkas av de som anser att kvinnor blir utestängda på grund av institutionella exkluderingsmekanismer. Förespråkare av den långsamma metoden ser snarare ett behov i att omfördela resurser för att på så sätt tillförsäkra att kvinnor kan göra karriär på samma villkor som män i arbetslivet. Vidare identifierar Dahlerup och Freidenvall tre centrala argument i förespråkandet av könskvotering; *rättvise-, resurs- och intresseargumentet*.¹⁰⁹ Rättviseargumentet grundar sig i att hälften av jordens befolkning är kvinnor och att det därmed borde vara en rättvis fördelning av makten. Resursargumentet ser kvinnor som en tillgång i ”makten”, då de har andra perspektiv än män. Intresseargumentet ser att könen har olika intressen och att en jämn könsrepresentation skulle gagna fler.¹¹⁰

Fredriksson identifierar att debatten om könskvotering utgår från synen på lika möjligheter och lika resultat [formell/reell]. Beroende på vilken av dessa aspekter debattören utgår från genererar också skild syn på hur problemet skall lösas. Freidenvall beskriver den formella kategorin i samklang med den liberala tanken om allas lika möjlighet. Tanken om vinnare och förlorare ses vara ett naturligt resultat utifrån individens förmåga. I kategorin om reell jämställdhet ser man att alla, oavsett social bakgrund, har chans att bli allt från statsminister till lastbilschaufför. Till detta ser man positiv diskriminering och kvotering som verktyg i att skapa en jämn fördelning mellan olika sociala grupper.¹¹¹

5.3.2 Ekonomisk vinning

I relation till könskvotering inom näringslivet är idén om ekonomiskt tillväxt central. Näringslivet omfattar en stor del i samhället och dess kärna kretsar kring ett kapitalist-

¹⁰⁸ Dahlerup & Freidenvall, 2008, s. 21.

¹⁰⁹ Dahlerup & Freidenvall, 2008, s. 25-26.

¹¹⁰ Dahlerup & Freidenvall, 2008, s. 21-22.

¹¹¹ Fredriksson, 1987, s. 30-31.

iskt system där begrepp om *vinst* och *tillväxt* är centralt.¹¹² Att debattörer hänvisar till ekonomisk gynnsamhet är därmed inte förvånande. Idén ses även förekomma internationellt, specifikt i FN:s jämställdhetsarbete. Idén är starkt förknippad med fattigdomsbekämpning, där det som en präglat kvinnofråga ser kvinnors ökade makt som synonymt med ekonomisk tillväxt.¹¹³ Därmed kommer följande analys av debatten även se till hur begreppet används i relation till ekonomi och tillväxt.

5.4 Sammanfattning av begreppsdekonstruktion

Sammanfattningsvis har begreppet jämställdhet dekonstruerat utifrån flertalet skilda kategorier och utifrån en historiskt, politiskt och social kontext. I detta har idén om jämställdhet som formell/reell, könets likheter och skillnader och ekonomisk vinning varit centrala samt även idén om jämställdhet som könskvoterings syfte. Av detta skäl kommer undersökningen av den politiska och mediala debatten att analyseras utifrån dessa kategorier. Detta tillsammans med kontexter och idéer kommer undersökningen försöka se till hur debattörer använder sig av begreppet.

Undersökningen har konkret genomförts genom analys utifrån valda kategorier i varje instans där begreppet jämställdhet används i debatten. Varje gång begreppet jämställdhet yttras har det tagits ut ur texten och granskats utifrån nämnda kategorier. Debatternas generella argumentation har också spelat roll i analysen, där jag sett till debattörernas hållning gentemot idén om kön, privat och offentlig sfär och såvida vad som anses vara politiskt och inte.

¹¹² Sven-Eric Liedman, *Kapitalism*, Nationalencyklopedins Uppslagsverk, www.ne.se

¹¹³ Roth, 2007, s. 67-58.

6 Undersökning

Analysen är upplagd i huvudsak två avsnitt, politisk och medial debatt. Dessa är sedan uppdelade i tre kategorier. Där har jag redovisat analysen utifrån en sammanfattning följt med av en djupare undersökning utifrån förespråkare och motståndare i debatterna.

6.1 Politisk debatt

De centrala ställningstaganden som återfinns i den politiska debatten om kvotering är jämställdhet som definieras som ett *mål* och synonymt med jämn könsfördelning i bolagsstyresler. Båda sidorna av debatten ser den kvinnliga underrepresentationen i näringslivet som ett problem, ett problem som båda vill förändra. Därmed är jämställdhet något som bör *stärkas* genom att tillsätta kvinnor i styrelser. Debattörernas åsikter skiljer sig dock om hur detta skall gå till. Motståndarna ser inte den kvinnliga underrepresentation som ett jämställdhetsproblem, utan snarare som ett ekonomiskt bekymmer. Förespråkare däremot påvisar det som en viktig samhällsfråga;

/.../ om man gör det här till en jämställdhetsfråga blir det ett problem /.../ Gör man det till en ekonomisk fråga, nämligen att det handlar om en ekonomisk tillväxt och jobbtillväxt, då blir kvinnorna en tillgång i diskussionen.¹¹⁴ [motståndare]

Jämställdheten mellan kvinnor och män är en viktig samhällsfråga som borde stå högt på dagordningen för den svenska regeringen /.../ ¹¹⁵ [förespråkare]

Det är tydligt att begreppet jämställdhet utnyttjas i debatten av båda sidor för att bevisa deras ståndpunkt. Debattörerna diskuterar huruvida könskvotering är rätt eller fel med utgångspunkt i kategorierna av formell (motståndare) och reell (förespråkare) jämställd-

¹¹⁴ Interpellation I, Anf. 10 Olofsson, M.

¹¹⁵ Interpellation I, Adolfsson Elgestam, C.

het. Denna utgångspunkt ses tydligast i synen på ett politiskt ingrepp i privat sektor gentemot individers frihet;

Det beror på att ni inte tycker att kvinnors frihet är så viktig. Det är bara därför. Ni tycker att politiken ska styra och ställa.¹¹⁶ [motståndare]

Det behövs politisk vilja/.../ för att uppnå en jämställd könsfördelning i bolag /.../ Ytterst handlar det om regeringens mål om jämn fördelning av makt och inflytande.¹¹⁷ [förespråkare]

Formell jämställdhet kretsar kring att bevara rådande ordning och ger därmed upphov till negativa rättigheter. Därför kan en hänvisning om frihet (i egenskap som en negativ rättighet) bekräfta att motståndarna utgår från idén om formell jämställdhet. Utifrån att förespråka könskvotering (reell jämställdhet) vill debattören påverka och eftersträva ett visst *resultat*. Att vara för könskvotering innebär att debattören ifråga implicit utgår från idén om reell jämställdhet.

Intressant i undersökningen är resultatet av att båda sidor av debatten använder sig av jämställdhet som *ekonomiskt gynnsamt*. Debattörerna ser och förespråkar kvinnor i egenskap av att vara just kvinnor, vilket genererar en ekonomisk tillväxt i en starkt manspräglad styrelse;

Det finns forskning som visar att det är **ekonomiskt fördelaktigt** att ha styrelser som består av båda kvinnor och män.¹¹⁸ [motståndare] (*egen fet markering*)

Det finns forskning som visar på att det har varit **gynnsamt ekonomiskt** och att man har höjt kunskapen i respektive styrelse.¹¹⁹ [förespråkare] (*egen fet markering*)

I kommande avsnitt analyseras argumentationen djupare utifrån förespråkarna (interpellanterna) och motståndarnas (ministrarnas) användning.

¹¹⁶ Interpellation I, anf. 16, Olofsson, M.

¹¹⁷ Interpellation II, G Ericson, G.

¹¹⁸ Interpellation I, anf. 13, Olofsson, M.

¹¹⁹ Interpellation I, anf. 14, Adolfsson Elgestam, C.

6.1.1 Förespråkare

Det här är en fråga om jämlikhet och jämställdhet. Alla i samhället ska få samma möjlighet /.../¹²⁰

Förespråkarna i den politiska debatten utgår från att jämställdhetsbegreppet är ett *mål* och *verktyg*. Ett mål och ett verktyg i arbetet att tillförsäkra alla i samhället oberoende kön samma möjlighet och resultat. Begreppet används endast i positiva ordalag, det benämns som en *viktig samhällsfråga* och som ett *mål* där könskvotering är en *lösning* till problemet. Förespråkarna använder begreppet positivt förankrat tillsammans med idén om jämlikhet och allas rätt till lika möjlighet och förutsättningar oberoende kön. Detta skapar viss förvirring, eftersom idén om lika möjligheter återfinns främst hos formell jämställdhet. Det kan dock förklaras utifrån förespråkarnas syn på strukturer kring kön, där de betonar förekomsten av en redan existerande könskvotering av män. Utifrån förespråkarnas syn på köns skillnader ser de könskvotering av kvinnor som den nödvändiga politiska viljan som skapar ett jämställt näringsliv;

/.../ allt fler inser nu att kvotering är en nödvändig metod för att komma till rätta med nuvarande ordning där just kön går före kompetens.¹²¹

/.../ vi ska leva i ett jämlikt och jämställt samhälle där kvinnor får samma förutsättningar som män utifrån den kunskap /... / utbildning de skaffat sig. De ska inte bli ratade utifrån kön såsom vi ser idag.¹²²

På så sätt blir det enklare att förstå debattörernas användning av jämställdhet och jämlikhet som synonymt med *lika möjligheter*. Här kan en trestegsmodell identifieras; könskvotering leder till jämställdhet som slutligen skall generera en jämlik behandling av kön.

Förespråkarna tenderar även att använda sig av den ekonomiska faktorn som argument, där kvinnor beskrivs som en lönsam faktor inom näringslivet. På så sätt kan

¹²⁰ Interpellation I, anf. 11, Adolfsson Elgestam, C.

¹²¹ Interpellation II, G Ericson, G.

¹²² Interpellation I, anf. 14, Adolfsson Elgestam, C.

man se hur begreppet används som en del av argumentationen för könskvotering samtidigt som det i sig självt framställs som målet. Jämställdhet är centralt.

6.1.2 Motståndare

*.../ jag tror inte att det är de 40 procent eller 60 procent kvinnor .../ som är lösningen på problemet med en ojämsälld arbetsmarknad. Det finns så väldigt mycket mer att göra .../ övertygad om att det inte finns en politisk lösning som kan lösa alla dessa problem, utan det krävs många olika typer av lösningar, och det är ett förändringsarbete som tar tid.*¹²³

Tillfrågad minister i denna interpellation hänvisar till den sociala struktur i samhället som försvårar kvinnors karriärer. Det finns tilltro att kompetenta kvinnor finns, men att de behöver en ”knuff” för att ta chansen. Motståndarna utgår från att män och kvinnor har lika förutsättningar, men att de väljer olika utbildningar och behandlas olika. Motståndarna kan därmed ses utgå från idén om formell jämställdhet, där de vill förbättra – i detta fall – kvinnors möjlighet att göra karriärer; ”.../ det handlar faktiskt om att gå tillbaka till familjen och vardagen om vi ska skapa bättre möjligheter för alla de kvinnor som vill göra karriär”.¹²⁴ På så vis lägger motståndarna ansvaret på kvinnorna att söka sig styrelser och att man från regeringens sida subventionerar utbildningar och dylikt för att främja detta. På så sätt erkänner motståndarna att näringslivets styrelser är ojämsällda men understryker könskvotering som fel metod att lösa detta. Istället anser de att jämställdheten i näringslivet tillförsäkras genom arbete underifrån;

Jag tycker inte att kvotering är bra. Jag förstår den frustration som finns, men börja jobba underifrån. Låt oss börja jobba underifrån och uppåt.¹²⁵

Här ses en motståndare förespråka jämställdhetsarbetet utifrån ”steg-för-steg” modellen, genom hänvisning till att arbeta ”underifrån”.

Varför motståndarna i debatten anser könskvotering vara fel metod för att lösa de ojämsällda styrelserna, hänvisas de till att vara på grund av en ”principiell fråga”. I

¹²³ Interpellation II, anf.73, Sabuni N.

¹²⁴ Interpellation II, anf.73, Sabuni N.

¹²⁵ Interpellation II, anf.76, Sabuni N.

tidigt stadiet av interpellationen ställer sig motståndarna kritiska till statlig inblandning i näringslivet: ”Politiken har sin roll och näringslivet har sin”.¹²⁶ Motståndarnas användning av jämställdhet är därmed huvudsakligen formell och gjord utifrån ett likhetsperspektiv. Centralt är synen på kvinnor som kompetenta individer vars karriär skall underlättas av statliga subventioner, men absolut inte med könskvotering. Slutligen är det ekonomiska perspektivet genomsyrande i argumentationen, där problemet hänvisas som ett tillväxtproblem;

Det råder ingen tvekan om att det är en tillgång för alla bolagsstyrelser att ha mångfald. I det här fallet diskuterar vi kön. Jag tycker det av tillväxtskäl, inte främst av jämställdhetsskäl.¹²⁷

6.2 Medial debatt

Den mediala debatten är på många sätt lik den politiska. Detta kan, som nämnt, bero på att flertalet debattinlägg skrivits av just politiskt aktiva personer. Här ses dock en större användning av känsloladdade ord som ”orättvisa” och ”jämställdhetens kamp”. Förespråkarna till könskvotering utgår till stor del från idén om reell jämställdhet, med grund i att ge alla i samhället chans till lika resultat. Genom könskvotering skall ett så kallat ”glastak” brytas igenom och den strukturella diskrimineringen gentemot kvinnor omintetgöras. Motståndare till könskvotering ser ingreppet som orättvist och direkt inskränkande mot den individuella valfriheten. De anser könskvotering direkt motverka jämställdhetsarbetet.

6.2.1 Förespråkare

Förespråkare till könskvotering i den mediala debatten har en enad syn på att pågående jämställdhetsarbete går för långsamt och vill utifrån detta införa könskvotering som ett sätt att säkerställa jämställdhet inom näringslivet;

¹²⁶ Interpellation I, anf. 8, Olofsson, M..

¹²⁷ Interpellation I, anf. 10, Olofsson, M.

Näringslivet saknar både vilja och förmåga att välja kompetens bland båda könen. För att det ska ske krävs lagstiftning /.../¹²⁸

Upprepade misslyckanden att uppmuntra och möjliggöra för kvinnor fullt utnyttja sin potential har kostat oss dyrt... det är dags att agera nu.¹²⁹

Skälet till att förslag om kvotering har lagts fram just i fråga om bolagsstyrelser är att många års arbete med andra metoder har gett så dåligt resultat. Kvotering, däremot, har en tydlig effekt.¹³⁰

Detta exemplifierar användningen av begreppet utifrån reell jämställdhet och förespråkandet av den snabba metoden inom jämställdhetsarbetet. Förespråkarna framställer könskvotering som den främsta metoden att bryta igenom det ”glastak” som hindrar kvinnor från att komma åt styrelseposter, eftersom; ”Män kvoterar in män. Män bedömer kompetens utifrån ett manligt perspektiv.”¹³¹

Jämställdhet framställs som motsatsen till diskriminering. Könskvotering är botemedlet på den rådande strukturella diskrimineringen i samhället, där kvinnor förbises på grund av sitt kön. Jämställdhet ”... har alltid krävt kamp, vilja och i många fall lagstiftning för att kvinnor och män ska få samma rättigheter på områden där män ses som självklara aktörer.”¹³² Detta är ett exempel på när förespråkarna ställer införandet av könskvotering i relation till kvinnlig rösträtt och möjlighet att prästvigas. Näringslivet ses som ännu ett område inom ”jämställdhetens kamp” där könskvotering är den politiska lösning som skall åtgärda problemet.

Kvotering, rätt utformad och i rätt sammanhang, kan vara ett bra instrument för att stärka jämställdheten.¹³³

¹²⁸ Borgström, *Dagens Industri*, 2009.

¹²⁹ Reding, *Svenska Dagbladet*, 2012.

¹³⁰ Hedh & Sommestad, *Dagens Nyheter*, 2012.

¹³¹ Borgström, *Dagens Industri*, 2009.

¹³² Borgström, *Dagens Industri*, 2009.

¹³³ Hedh & Sommestad, *Dagens Nyheter*, 2012

6.2.2 Motståndare

I den mediala debatten mot könskvotering kan man se hur motståndarnas argumentation tar avstamp i formell jämställdhet och jämställdhet som ekonomiskt gynnsamt. Användandet av begreppet skapar en uppfattning om könskvotering som en orättvis åtgärd som motverkar jämställdhet. Begreppet ställs i relation till människans valfrihet och hur detta motarbetas i samband med könskvotering som ett statligt ingrepp baserat på kön; ”Att byta ut en orättvisa mot en annan är ingen bra lösning, oavsett om de som diskrimineras är kvinnor eller män.”¹³⁴ Sådillvida kan motståndarnas ställningstagande ses utgå från idén om en formell jämställdhet, där man vill ”/.../ använda de verktyg som finns tillgängliga för att komma framåt”.¹³⁵ Det är tydligt att motståndarna inte vill ställa några konkreta krav på börsbolagen, då de anser att bolagen själva skall sträva efter jämställdhet och att bolagens tillsatta styrelser skall kunna motiveras. Orsaken till motståndet mot könskvotering refereras till äganderätten inom näringslivet.

Underrepresentationen av kvinnor beskrivs även vara ett ”lyxproblem” inom jämställdhetsområdet, vilket skapar uppfattningen om fenomenet såsom oviktigt.¹³⁶ Motståndaren använder jämställdhet utifrån likhetsperspektivet, där vägen till jämställdhet skall nås genom ”steg för steg” metoden, vilket kan ses i hens förespråkande av att skapa möjligheter för kvinnor att ”... ta på sig tunga VD roller”¹³⁷ och ”... handlar om att främja och stödja kvinnors företagande...¹³⁸”.

Slutligen är jämställdheten som en ekonomisk faktor central i samtliga artiklar; ”Vi är övertygade om att jämställdhet inte bara är bra utifrån ett demokratiskt perspektiv, utan också lönsamt.”, där motståndarna bland annat föreslår en ”jämställdhetsfond” med motiveringen ”Det ska löna sig att vara jämställd”¹³⁹. En jämn könsfördelning i styrelser anses därmed kunna uppnås genom att locka näringslivet med ekonomisk vinst, samtidigt som kvinnor uppmuntras ta mer utrymme; ”Vi vill se ett samhälle där vi bedöms efter vår kompetens och våra förmågor... inte kön eller hudfärg”.¹⁴⁰

¹³⁴ Olofsson & Sabuni, *Dagens Nyheter*, 2009.

¹³⁵ Olofsson & Sabuni, *Dagens Nyheter*, 2009.

¹³⁶ Wager, *Svenska Dagbladet*, 2009.

¹³⁷ Olofsson & Sabuni, *Dagens Nyheter*, 2009.

¹³⁸ Wager, *Svenska Dagbladet*, 2009.

¹³⁹ Wager, *Svenska Dagbladet*, 2009.

¹⁴⁰ Olofsson & Sabuni, *Dagens Nyheter*, 2009.

7 Resultat

Hur används begreppet jämställdhet inom den politiska och mediala debatten om könskvotering? I utvald diskurs av debatt om könskvotering använder debattörerna liknande betydelse av begreppet jämställdhet. Begreppet används synonymt med idén om en jämn fördelning av kön i bolagsstyrelserna (40/60). Detta är föga förvånande, då könskvoterings syfte är att rätta till ”skevheter” i arbetslivet. Skevheten i detta fall är den stora underrepresentationen av kvinnor i bolagsstyrelser. Den största skillnaden är debattörernas utgångspunkt i jämställdhet enligt kategorierna formell eller reell. Debattens centrala kärna är huruvida ett politiskt ingrepp i den privata sektorn leder till jämställdhet. Dessutom har debattörerna olika ställningstagande gentemot betydelsen av individer och grupper i samhället, varav synen på den nuvarande samhällsordningen är avgörande. Ingen av debattörerna ifrågasätter kvinnors kompetens, tvärtom gör båda parter i debatten en stor sak i att en jämn könsfördelning gagnar företagen ekonomiskt. Återkommande dispyt kan spåras tillbaka till diskussionen om hur dessa kompetenta kvinnor kommer till styrelseuppdragen. I detta blir idén om könskvotering aktuell, där det i egenskap av ett politiskt beslut tar sig rätten att bestämma i hur det svenska näringslivets styresler skall tillsättas.

Den största skillnaden i debatten om könskvotering, huruvida det är fel eller rätt, återfinns i en skiljelinje i *hur* samhället ser ut i nuläget och varför det finns så få kvinnor i styrelser. Medan motståndare menar könskvotering i sig är diskriminerande och orättvist påstår förespråkare att det är samhället som i nuläget är diskriminerande och orättvist. Motståndare fokuserar på individen och menar att genom subvention av utbildning och hushållsarbete främja kvinnors företagsamhet och få den enskilda individen att söka sig högre upp i karriären. Förespråkare ser dock inte detta som relevant, då man menar att näringslivet ”konserverar en diskriminerande struktur”¹⁴¹. I denna argumentation anses kompetens vara synonymt med män, vilket genererar en redan existerande könskvotering där män kvoterar in män.

¹⁴¹ Borgström, *Dagens Industri*, 2009

7.1 Förankring i de feministiska teorierna

Hur är användningen av jämställdhet förankrad inom de feministiska teorierna? Ser man en stor likhet i debatten gentemot teoriernas syn på jämställdhet? I analysen framstår en stor likhet mellan den politiska och mediala debatten. Ställningstaganden ser ut på ungefär samma sätt. Debattörerna har alla en gemensam utgångspunkt i användandet av jämställdhet såsom formell och reell.

Förespråkare i debatten använder sig av reell jämställdhet, där könskvotering är ett politiskt verktyg för att upplösa en rådande strukturell diskriminering genom att göra jämställdhet till ett mål. De ser, i vissa fall, könskvotering som den enda utvägen för att uppnå jämn könsrepresentation i bolagsstyrelser.

Motståndarna i debatten förespråkar också ett jämställt samhälle. Dock utgår de från en formell jämställdhet, där idén om individens frihet är central och statligt ingrepp som kontraproduktivt i jämställdhetsarbetet. De menar att underrepresentationen i bolagsstyrelser skall bäst åtgärdas genom ”steg-för-steg” metoden, som innefattar bland annat resursomfördelning och subventioner för kvinnor.

Nedan följer en fördjupning utifrån den socialkonstruktivistiska genusteorin sett till de två valda teorierna, liberal- och radikalfeminism.

7.1.1 Liberalfeminism

Det finns tydliga likheter i användningen av begreppet jämställdhet samt synen på vad som är politiskt mellan motståndare till könskvotering och liberalfeminism. Jämställdhetsarbetet som en statlig åtgärd ses inskränka och begränsa individens frihet. Detta beror på deras hållning om kvinnan som *människa* och *individ*. Liberalfeminister likväl motståndare framstår som nästintill ”mörkrädda” för statliga ingrepp i den privata sfären. Detta är inte speciellt förvånande i sig, eftersom individuell valfrihet och kompetensargumentet genomsyrar debatten. Statliga ingrepp såsom reglerat utifrån kön istället för kompetens anses ersätta en rådande orättvisa med en annan.

Denna studie har fördjupat bevis för hur liberalfeminister och kvoteringsmotståndare förhåller sig till en gemensam politisk grund. Deras unisona ogillande till statliga ingrepp i värnandet om den individuella friheten är det främsta exemplet på detta. Det finns en brinnande tilltro till individen och hur ansvaret således läggs på denne. De kan

ses hysa nästintill exakt samma ståndpunkt i flertalet aspekter i frågan. Ur detta uppstår snarare frågan huruvida vem som egentligen är feminist. Synen på feminism hos kvoteringsmotståndare som outtalat uttrycker sig i samma ”breddgrad” som liberalfeminismen gör, väcker frågor. Är de outtalade feminister, eller är liberalfeminister när det väl kommer till kritan inte mer än endast liberaler? Detta diskuteras djupare i kapitel 8.

7.1.2 Radikalfeminism

Teorier och likheter förankrade mellan förespråkare och radikalfeminism är främst idén om den privata sfären som politisk och synen på strukturella könstyper. I debatten om könskvotering innefattas den privata sektorn och inte familjehemmet. Synen på statens skyldighet och berättigande att ingripa och bestämma i andra områden än de offentliga är lika för de två. Förespråkarna lyfter fram att politiskt ansvar i tillförsäkrandet av varje man och kvinnas möjlighet till inflytande, ett ansvar som i högsta grad innefattar även näringslivet. De ser även kön som konstruerat och därmed *formbart*, vilket i sig blir en likhet mellan förespråkarna och radikalfeminismen. I relation till den radikalfeministiska teorins främsta vilja i att avslöja patriarkatet, blir könskvotering ett sätt att åstadkomma detta. Förespråkarna argumenterar att könskvotering kan bryta den rådande manliga normen, som i nuläget anses hysa patent på begreppet kompetens. Genom ett statligt ingrepp kan idén om ”män som kvoterar män” brytas och därmed avslöja patriarkala strukturer. Därmed blir förespråkarnas yrkan på en omvärdering samt betydelsen av kön en central förankring.

Slutligen skulle, tolkat utifrån framställd radikalfeministisk teori, mycket troligt påvisa att debatten i sig är ett resultat av patriarkatet. Kvinnor som grupp i ett manligt dominerande samhälle vill få tillgång till det som män har; makt och inflytande. Det finns även en tydlig socialistisk hållning i debatten, där statligt ingrepp ses som ”lösningen” till problemet, där förespråkarna inte ger ett egentligen svar på frågan om vart man sätter gränsen för vilka styrelser man skall kvotera och således fallerar deras argumentation på vissa ställen.

8 Slutsats

Det är uppenbart att grundstommen i debatten om könskvotering utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv bottnar i debattörernas politiska ståndpunkt. Det är en dispyt mellan sociala värderingar om könets betydelse och statens roll i jämställdhetsarbetet. Det finns ingen klar skiljelinje mellan den politiska och mediala debatten, då både motståndare och förespråkare i bägge debatter använder begreppet jämställdhet på ungefärligen samma vis.¹⁴² Båda feminsitiska teorierna återses i debatten. Den radikalfeministiska hållningen är klar i att ”det privata är politiskt” och att kön är politiskt och kan ses ”upplösas” av statliga reformer. Medan den liberalfeministiska hållningen understryker individens frihet och dämpandet av könets betydelse som vägen till jämställdhet. Ståndpunkterna går att återses i debatten om könskvotering, där motståndare till politiska ingrepp ser det som kontraproduktivt genom att det gör kvinnor till en social grupp vilket i sig förstärker innebörden av kön. Den radikalfeministiska hållningen kan tolkas se detta som positivt. Genom att ge kvinnor större utrymme i maktpositioner anser de att en omvärdering av könsroller kan ske och de traditionella föreställningarna om manliga egenskaper som varande synonymt med kompetens kan förändras.

Det är fascinerande att se hur båda parterna i debatten tenderar att använda sig av likartade argument, där idén om jämställdhet som ekonomiskt fördelaktigt är centralt. Det är när allt kommer omkring inte speciellt förvånande, eftersom debatten tar avstamp inom Sveriges ekonomiska sektor. Att debattörerna använder sig av denna argumentation kan ses på två sätt; förespråkarnas försök att övertala kvoteringsmotståndare om könskvotering som bra och motståndarnas försök att övertala – nästintill locka - näringslivet att börja rekrytera kvinnor (så debatten om könskvotering kan upphöra). Det kan tolkas att båda sidor av debatten anser att det slutliga ansvaret ligger hos de som rekryterar de mansdominerande ledningarna, det vill säga bolagstyrelserna.

¹⁴² Detta har med stor sannolikhet att göra med debattartiklarna författare såsom i många fall politiskt aktiva (se källkritik).

Slutligen bör det betonas att även om debatten om könskvotering är ombestridd och väcker många upprörda känslor om rätt och fel, siktar båda sidor mot ett mer jämställt näringsliv. De har ”bara” olika syn på hur man skall gå tillväga.

9 Diskussion och sammanfattning

Denna studies syfte har varit att undersöka hur begreppet jämställdhet används inom svensk politisk och medial debatt i relation till statligt ansvar i jämställdhetsarbetet. Resultatet har ställts i relation till en socialkonstruktivistisk genusteori, utformad av två feministiska teorier (liberal- och radikalfeminism) och undersökt hur synen på jämställdhet kan ses varit förankrad till varandra i debatten om könskvotering. Quentin Skinners begreppsanalytiska metod och en socialkonstruktivistisk genusteori har använts som verktyg för att genomföra denna undersökning.

Resultatet har påvisat att användandet av jämställdhet främst utgår från kategorierna om formell och reell jämställdhet. I detta har synen på *vad som är politisk* och idén om kön återfunnits och likaså varit en central förankring mellan debattörernas användning såväl som inom de feministiska teorierna. Detta har hjälpt mig förstå varför debatten ser ut som den gör. Likaså har jag även kommit till insikt om hur interna konflikter inom feminismen kan komma till uttryck i arbete för jämställdhet i samhället. Sett till att idén om feminism och en jämn maktfördelning mellan könen är äldre än idén om jämställdhet, kan vi förstå att dessa tankar och utgångspunkter aktivt präglar den rådande debatten. Det blir därmed en fråga likt den om hönan och ägget, vi kan inte veta vad som egentligen kom först. Det som är tydligt är hur intrasslat och sammankopplat dessa idéer är. Genom att tillämpa en begreppsanalys har denna studie försökt bringa klarhet i hur utgångsläget i debatten kretsar kring debattörernas förhållande gentemot *vad som är politiskt* och idén om *lika möjligheter och lika resultat*.

Vad kan man dra för vidare slutsatser av detta resultat? I denna studie har jag kommit fram till ett resultat som på vissa områden bekräftade det man kunde misstänka redan innan. De redan troliga hypoteserna bekräftades genom systematisk analys i denna studie, varvid värdefull kunskap har skapats. Dock är denna kunskap av lika stort värde som om föranliggande hypotes hade förfallit sig felaktig.

Sett till den historiska utvecklingen av feminism och jämställdhet är troligen det förstnämnda det fenomen som resulterat till det sistnämnda. Ändock ser man hur begreppen blandas ihop, även om ingen i debatten väljer att uttrycka sig såsom att vara feminist. Detta är i sig intressant att analysera. Speciellt inom liberalfeminismen kan

man se hur teorin överensstämmer nästintill helt med ståndpunkten om att könskvotering är fel sätt att arbeta med jämställdhet. Man kan fråga sig om uttrycken om *feminism* och *jämställdhet* har någon huvudsaklig skillnad, där jämställdhet ses vara målet och feminism som benämningen av de verktyg man bör tillämpa för att nå dit. Jag ställde frågan huruvida det egentligen finns en skillnad mellan liberalfeminister och liberaler och skulle i slutet av denna undersökning våga påstå att så är inte fallet. Detta kan åtminstone sägas i relation till debatten om könskvotering, där jämställdhet som synonymt med individens frihet anses vara lösningen hos båda parter [könskvoteringsmotståndare och liberalfeminister].

Ett grundläggande problem som genomsyrar debatten av könskvotering är debattörernas återkommande hänvisning om kvinnor som en ekonomisk tillgång. Detta argument tar ett stort fokus. Sett till jämställdhet som sådant, likt idén om mainstreaming och som mänsklig rättighet, betonar de begreppet jämställdhets betydelse i samhället. När debattörerna förespråkar kvinnor i styrelser sett till att de är en ”outnyttjad kompetens” som kan gynna företagets ekonomi blir debatten högst motsägelsefull. Här ser jag ett moraliskt problem, där grundstommen till könskvotering handlar om att män och kvinnor i egenskap av *alla människors lika värde*, skall få samma tillgång att utöva makt och inflytande i samhället. När man då ställer detta i relation till ”kvinnor” som en ”oupptäckt tillgång” handlar det inte längre om idén om allas lika värde, utan om vinst och tillgång för den redan styrande eliten. Makt och inflytande fördelas och tilldelas av rådande maktinnehavare istället för med bas i alla människors rätt. På så sätt tenderar både förespråkare och motståndare till könskvotering att förminska och frångå problemets *källa* såsom en diskriminering mot (i detta fall) kvinnor, när dem använder sig av argumentet jämställdhet som en ”lönsamhet” inom näringslivet. Det är således inte förvånande att argumentationen förs, men likväl problematiskt. Sett till tidigare forskning förekom inte den ekonomiska argumentationen inom politiska partier, ändock fanns det påtryckningar om kvinnor såsom representerande en annan del av mänskligheten och ”deras” olika perspektiv och livserfarenheter såsom kompletterande gentemot männens. Kvinnor framställs som en homogen grupp med samma perspektiv som kan gagna företagen.

Intressant vore att göra en fördjupning i hur detta påverkar synen på kön och där kvinnor är en grupp strikt skilda från män. Samhället *skall* löna sig på att vara jämställt, men den dag argumentationen vänder och där kanske *män* i egenskap av sina kön börjar ses som en dålig investering i näringslivet uppstår en ny problematik. Kärnan i detta

dilemma, med en ojämn könsfördelning, är hur samhället skall tillförsäkra alla *individers* tillgång till inflytande. Bygger man detta på något så föränderligt som ekonomiskt vinning, blir det därmed omöjligt för staten att tillförsäkra jämställdhet. Det skall löna sig att vara jämställd, men inte på ekonomiska villkor, utom på idén om alla människors lika värde.

Referenser

Litterära källor

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005

Bryson, Valerie, *Feminist political theory: an introduction*, Macmillan, Basingstoke, 1992

Dahlman, Carolin & Möllerström, Johanna, *Frihet och feminism*, Timbro, Stockholm, 2003

Fredriksson, Ingrid, *Jämställdhet: om könsideologier*, Tiden, Stockholm, 1987

Gemzöe, Lena, *Feminism*, Bilda, Stockholm, 2002

Jordheim, Helge, *Läsningens vetenskap: utkast till en ny filologi*, Anthropos, Gråbo, 2003

Kindenberg, Ulla & Rosberg, Laina, *Varannan damernas: det började i Järfälla*, Premiss, Stockholm, 2012

Kurunmäki Jussi i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005

Roth, Ann-Katrine, *Jämställdhetsboken: från teori till praktik*, 2., [omarb.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007

Skinner, Quentin, *Visions of politics. Vol. 1, Regarding method*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002

Tully, James (red.), *Meaning and context: Quentin Skinner and his critics*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 1988

Törnqvist, Maria, *Könspolitik på gränsen: debatterna om varannan damernas och Thamprofessorerna*, Arkiv, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2006, Lund, 2006

Thompson, Denise, *Radical feminism today*, Sage, London, 2001

Elektroniska källor

Bernström, B, Fälth, M & Hjelm, G, ”Kvotering inte nödvändigt för att öka jämställdheten”, *Dagens Nyheter* Publicerad 2012-01-07, debatt, <http://www.dn.se/debatt/kvotering-inte-nodvandig-for-att-oka-jamstalldheten/> [senast besökt 2015-01-10]

Borgström, C, ”Kvotera styrelserna”, *Dagens Industri*, publicerad 2009-09-16, kl. 16.01, Uppdaterad 2009-09-16, kl. 16.03, debatt, <http://www.di.se/artiklar/2009/9/16/debatt-kvotera-styrelserna/?flik=minakommentarer> [senast besökt 2015-01-10]

Freidenvall, Lenita, *Regeringsformen ur ett könsperspektiv [Elektronisk resurs]: en övergripande genomgång*, Grundlagsutredningen, Stockholm, 2007

Hedh, A & Sommestad, L, ”Borgerliga feminister måste ta ställning till kvotering”, *Dagens Nyheter*, publicerad 2012-01-09 18:51, debatt, <http://www.dn.se/debatt/borgerliga-feminister-maste-ta-stallning-till-kvotering> [senast besökt 2015-01-10]

Helander, M, ”V:s blixtreplik på FP-annonsen”, *Resumé*, publicerad 2014-08-06 15:07, <http://www.resume.se/nyheter/pr/2014/08/06/vs-blixtreplik-pa-fp-annonsen/> [senast besökt 2014-12-03]

Interpellation I, 2009/10:19, Adolfsson Elgestam Carina (s), till Olofsson Maud (c) *Kvotering till bolagsstyrelser*, 2009-09-29, Interpellation besvarad [Protokoll 2009/10:20] 2009-10-23 http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Interpellationer/Kvotering-till-bolagsstyrelser_GX1019/ http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Kammaren/Protokoll/Riksdagens-protokoll-2009102_GX0920/#{BE45955B-E2A5-40BB-B74E-CF11037C6AF3}

Interpellation II, 2011/12:214 G Ericson, Gunvor (mp) till Sabuni Nyamko (fp), *Kvotering som medel för jämnare könsrepresentation i bolagsstyrelser* 2012-02-01, Interpellation besvarad [Protokoll 2011/12:69], 2012-02-14 http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Fragor-och-anmalningar/Interpellationer/Kvotering-som-medel-for-jamnar_GZ10214/ http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Kammaren/Protokoll/Riksdagens-protokoll-2011126_GZ0969/#{D51CA052-02F4-426A-99DB-20BC06C0C8B2}

Olofsson, M & Sabuni N, ”Regeringen skall peka ut ojämsställda företag”, *Dagens Nyheter*, publicerad 2009-03-04 00:21, debatt, <http://www.dn.se/debatt/regeringen-ska-peka-ut-ojamstallda-borsbolag/> [senast besökt 2015-01-10]

Reding V, ”Dags för kvotering till bolagsstyrelser”, *Svenska Dagbladet*, Publicerad 2012-03-07, opinion, http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/dags-for-kvotering-till-bolagsstyrelserna_6906133.svd [senast besökt 2015-01-10]

SFS 2008:567, *Diskrimineringslag*. Stockholm, Arbetsmarknadsdepartementet DISK

SFS 1979:1118, *Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet*, Stockholm, Civildepartementet.

Wager, M, "Kvotering är diskriminerande" *Svenska Dagbladet*, publicerad 2012-03-07, opinion, http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/kvoteringen-ar-diskriminerande_2599297.svd [senast besökt 2015-01-10]

UN Women nationell kommitté Sverige (tidigare UNIFEM Sverige), Norlin Anna (text 2008), reviderad upplaga av Anna Norlin och Jenny Rönngren 2011, *Jämställdhet är en mänsklig rättighet, en handbok om FN:s Kvinnokonvention och Pekingplattformen*, PRINTON PRINTING HOUSE 2011, Originalutgåva 2008

Hemsidor

www.allbright.se
www.centerpartiet.se
www.folkpartiet.se
www.jamstall.nu
www.kristdemokraterna.se
www.moderat.se
www.mp.se
www.ne.se
www.riksdagen.se
www.socialdemokraterna.se
www.sverigedemokraterna.se
www.timbro.se
www.vansterpartiet.se